

szerint a belső kereteket kétségkívül determinálják az örökléstan törvényei, de a keretek közeinek kitöltését a nevelés végzi és éppen azok a tulajdonságok, amelyek az emberek egymáshoz való viszonyát, népi és kulturális-történelmi közösségbe való tömörítését szabályozzák, nevelés által igenis erősen alakíthatók. Megállapítja, hogy nevelés nélkül az örökölt jellemű embertípusok legkiválóbbjainak az erői is parlagon hevernének vagy burjánzó tendenciát mutatnának és bizonyítja azt is, hogy a nevelés még a látszatra legreménytelenebb öröklési viszonyok esetében is társadalmisító hatással jár. Mindezt — ismétlem — gyakorlati példákon mutatja be és fejtegetéseiben az elmélet és gyakorlat mégis tökéletes szinbiózisban él. Ezzel mintegy feleletet ad azoknak, akik a teória teljes mellőzésével s az „aus der Praxis für die Praxis“ elvének kizárólagosságra juttatásával kívánnak a német neveléstudományban új utakat törni.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Ottomár Wichmann, Erziehungs- u. Bildungslehre. Halle, 1935. Buchhandlung des Waisenhauses. 368. l.

Wichmannnak, a berlini egyetem pedagógia tanárának már 1930-ban megjelent könyve: „Eigengesetz u. bildender Wert der Lehrfächer“ elismerést keltett alapos tudományosságával és a reformpedagógia túlzásai ellen való fordulásával. Most megjelent terjedelmes és tartalmas műve is figyelmet érdemel.

Manapság neveléstant írni nehéz, sőt hálátlan feladat. A történeti átalakulások és világnézeti harcok folytán az eddig vitathatatlan rendszerek és gyakorlati eljárások kérdésesek és meghaladottak lettek. Az új szellemnek megfelelően új rend van kialakulóban, mely azonban még nem lezárt, megállapodott, kész, hanem élettelen és erőteljes alakulásban van. A neveléstudományra vár a feladat az új belátásokat tisztázni, igazolni, összeegyeztetni, rendezni, egészszé önteni, a részleteknek és az egésznek értelmet és súlyt adni.

A népi-politikai neveléstannak a nép egészéből, a történeti helyzetből kellene kiindulnia, ha induktíve akarna eljárni. Wichmann azonban deduktíve fejti ki gondolatait. A nevelés és művelés fogalmából és lényegéből indul ki és ezen az alapon kívánja a nevelés és művelés életterületét megérteni és befolyásolni. Ezért sokan korszerűtlenséggel és életidegenséggel vádolják. Tárgyilagos vizsgálat alapján azonban meg kell állapítani, hogy Wichmann ismeri és számításba veszi mindazt, amire a népnek ma szüksége van és azért megállapításai igen tanulságosak és értékesek. Több mint tíz évi kutatás és tapasztalat alapján foglal állást, ha nem is népi-politikai alapon, mindenkor korszerű, tiszta pedagógiai célzattal és eredménnyel.

A legfelsőbb neveléstudományi fogalmakból és alapelvekből indul ki és fokozatosan tárgyalja a nevelés összes részletkérdéseit és legapróbb mozzanatait. Már rövid bevezetése is igen tanulságos, mert a történeti háttért és pillanatot rajzolja meg és a különböző elméleteket nagy olvasottsággal és éleselmjúséggel új megvilágításba helyezi. Igazán mesteriek rendszertani fejtegetései, melyek tárgyilagosak, áttekinthetőek, meggyőzőek.

Könyvének alapfogalma: a *többletnyújtás*. Szerinte a tágabb értelemben vett nevelés: „az önállóság értékelésével végbemenő egész eszmei hatás az emberre“, szűkebb értelemben véve pedig: „a kész, érett természet egész értékes hatása a fejletlen, de fejlődő ifjúságra“. „A nevelés minden körülmények között emberek eszmei találkozása az értékekkel. Az érték, melyet a gyermek addig nem ismert, befolyásolja azt, úgyhogy az értéket felveszi. Ez a fogalmazás kizár minden szubjek-

tivizmust. Az értékrekészség az értéknuyjtás felé törekszik. A gyermek kezdettől fogva a többlet iránt érdeklődik. A többletnuyjtás tehát szervezetiesen kívánt. Ezek az értékes szellemi tartalmak nincsenek benne, azért nyujtani kell neki. A tápláló, erősítő, életfejlesztő nevelés és művelés tehát többletnuyjtásra van utalva. Wichmann a reformpedagógia ellen fordul voltaképpen, mikor azt bizonyítja hogy a nevelés a közösség és nevelő részéről folyó áthagyományozás. A régi nemzedék továbbadja az ifjabb nemzedéknek a szellemi javakat. A többletnuyjtás egész átfogó értelme épen az, hogy a népiség élete az értékeléssel szétszakíthatatlan kapcsolatban van. Ahol nincs többletnuyjtás, ott a tárgyi, az átadott tartalom, megrövidül, szóval az egész szenved csorbát. Ez a többletnuyjtás szépen összeegyeztethető a fejlődési korok és helyzetek kiméletével, csak számolni kell a korral, a nemmel, az életkörrel, a tárgyi igényekkel, az egészséges foglalkoztatási törekvéssel, mely a kultúra egészébe akar fokozatosan beleilleszkedni.

A reformpedagógia sokszor túlzásba ment a szubjektivizmus terén és e közben megfeledkezett a természetről, az egyszerűről, a magától értetődőről. Így hirdette azután tévesen, hogy az egyszerű nyujtás pedagógiai véték. Nem számolt az örömteli ősemberi kétségtelen készséggel a többlet átvétele iránt, noha elfogulatlansággal könnyű megállapítani a fejlődés minden korában annak elnyomhatatlan jelentkezését és kielégülni törekvését. A növendék valósággal zavarban van, mikor játékkal traktálják, a helyett, hogy többletszükségeit nyujtanák.

Kétségtelen, hogy Wichmann nem úszik az árral. Sem a reformpedagógia, sem a politikai pedagógia nem eszménye. Mindenkor megállapítja a jót és a rosszat és csak azt nyujtja, amit tapasztalt, elfogadhatónak és értékesnek talált.

Dr. Bittenbinder Miklós.

Wilhelm Ellbract: Erziehung in der Familie. Paderborn, 1936. Verlag Schöningh. 176. lap.

A szülőknél ma tapasztalható nevelési *bizonytalanság* nem magyarázható pusztán az ifjúság-nevelés *tényleges* nehézségeivel, hanem azzal is, hogy pedagógiai *csökkenetségi érzelm* hatalmasodik el sokakon. A nevelésre jogosultak és nevelésre kötelezettek ezen bizonytalansági és alkalmatlansági érzése a nevelés mai *eltárgyasodásának*, mondhatnók *eltudományosodásának* következménye. A pedagógiailag nem képzettek *laikusoknak* lesznek minősítve és ők maguk is laikusoknak tartják magukat, mint akik a nevelés tárgyához nem sokat értenek. Kétségtelen, hogy a neveléstudományak megvan a maga szüksége és hivatása, de ép oly kétségbevonhatatlan, hogy a nevelés, főleg a családi nevelés, *emberi ősfunkció*, mely alapján véve nem tehető függővé kizárólag a tudományos kiképzéstől. Ezzel nem azt mondjuk, hogy a családi nevelés teljesen elszakadhat a továbbképzéstől, sőt ellenkezőleg valljuk, hogy a nevelési akarat és képesség igenis iskolázásra szorul. Mégis annyit le kell szögeznünk, hogy ezen akarat és tehetség alapfeltétele elsősorban nem a tudományos képzettség, hanem a családi élet *reális* rendszerősége.

Ezt a tételünket fejtegeti és bizonyítja Ellbract részben elméleti, de főleg *gyakorlati* alapon. Nem sokat beszél a családi rend értékéről, hanem azt a szélességében és mélységében konkrétan mutatja be, főleg a Krisztus életében és tanításában megalapozott családi életben, a társadalom összejtében. De ezt a rendet sem eszményíti túl, hogy csodáljuk és elveszítjük bizalmunkat, hogy azt meg is tudjuk valósítani. A fősúlyt a *tényleges*, a *lényeges*, a minden családban *lehetséges* rend meg-